

Společné prohlášení členů koalice Pro 3R

z prosince 2021

Koalice Pro 3R je celostátní síť občanských spolků, zastupitelů a nezávislých jednotlivců s vizí odpadového hospodářství, které stojí na prevenci vzniku odpadů a jejich maximální recyklaci, bez dalších spaloven a skládek¹. Tímto společným prohlášením reagujeme na poslední vývoj v oblasti nakládání s odpady v České republice a tvorby a zavádění nové české odpadové legislativy. Obracíme se jím především na novou vládu a nové vedení Ministerstva životního prostředí.

Vývoj v oblasti nakládání s odpady v České republice sledujeme se znepokojením. Týká se to zvláště zcela nedostatečné kapacity pro materiálovou recyklaci odpadů a na druhé straně nebezpečně rostoucí kapacity pro jejich spalování, respektive energetické využití. Počet projektů na stavbu, obnovování a rozšiřování spaloven odpadů (ZEVO²) v České republice **neodpovídá záměru české ani evropské legislativy orientovat se na principy oběhového hospodářství**. Zatímco Evropská komise přidala už v roce 2020 ZEVO vedle uhelných elektráren na seznam neudržitelných aktivit³, protože **blokuje rozvoj materiálové recyklace a předcházení vzniku odpadů**, v České republice stále stoupá počet projektů na jejich stavbu, ať už má jít o samostatně stojící spalovny (ZEVO) nebo zařízení, která mají být součástí tepelárenské infrastruktury.

Akční plán pro oběhové hospodářství představený v roce 2020 Evropskou komisí plánuje do roku 2030 snížení produkce směsných komunálních odpadů na polovinu⁴. V tomto kontextu představují spalovny (ZEVO) s pevně danou kapacitou, kterou je potřeba po řadu let plnit stabilním množstvím odpadů, **podstatnou překážku pro naplňování cílů našeho odpadového hospodářství i evropského Akčního plánu pro oběhové hospodářství**. Obáváme se, že v budoucnu může dojít k překročení potřebných kapacit těchto zařízení, což povede k nutnosti dovozu odpadů do českých spaloven ze zahraničí.

Spalování odpadů v jakékoliv podobě (tedy včetně ZEVO) má navíc **velmi negativní vlivy jak na životní prostředí, tak na lidské zdraví**. Ze spaloven se do životního prostředí dostává řada toxických látek (chlorované i bromované dioxiny, polychlorované bifenyly, polyaromatické uhlovodíky, hexachlorbenzen, rtuť aj.), a to nejen v emisích do ovzduší⁵, ale také v odpadních vodách a **především ve zbytcích po spalování odpadů, které jsou často využívány jako stavební materiál**⁶. Nová česká odpadová legislativa tuto praxi ještě více

¹ Více informací o koalici Pro 3R najdete na našem webu: <https://koalicepro3r.cz/>

² Zařízení na energetické využívání odpadů.

³ https://ec.europa.eu/info/publications/sustainable-finance-technical-expert-group_en#files

⁴ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:52020DC0098>

⁵ To, že jsou toxické látky vypouštěné ze spaloven odpadů do ovzduší plně pod kontrolou, je jen zbožné přání. Ty nejtoxičtější látky (dioxiny) jsou měřeny jen dvakrát ročně po dobu 18 hodin. Po zbývajících dobu se o jejich skutečných emisích můžeme jen dohadovat. Viz např.:

https://www.researchgate.net/publication/332246919_Hidden_emissions_A_story_from_the_Netherlands_Case_Study

⁶ Spalovny odpadů, čímž máme na mysli hlavně ZEVO, již při jejich současné kapacitě v České republice produkují ročně až čtvrt milionu tun strusky, popelu a popílku. Tyto zbytky po spalování

podporuje, **dioxiny a další toxické látky z takto používaných odpadů se přitom mohou uvolňovat do životního prostředí a kontaminovat potravní řetězce**⁷.

Spalovny profitují také ze zpětného prominutí poplatků za ukládání odpadů vykazovaných jako konstrukční materiál na skládky. Spalování odpadů **není udržitelnou alternativou ke skládkování**. Spalování odpadů je také **významným zdrojem emisí CO₂ a významně proto přispívá ke klimatické změně**. Empirická data ukazují, že každou spálenou tunou odpadu se v EU vypustí přibližně 1,11 tun CO₂, z nichž je 55 % fosilního původu⁸. Z výše uvedených důvodů proto **nesouhlasíme se stavbou žádných dalších spaloven (ZEVO) v České republice**.

V posledních několika letech došlo také k nárůstu počtu projektů na stavbu zařízení na takzvanou **“chemickou recyklaci”** odpadů (termickou depolymerizaci, pyrolýzu apod.). Tyto technologie jsou často prezentovány jako bezmála zázračné, ačkoli **stále vyvolávají řadu otázek, které dosud nebyly uspokojivě zodpovězeny, včetně otázky jejich reálného vlivu na životní prostředí a lidské zdraví**. Tyto technologie také významně přispívají ke změně klimatu a kromě toho není z důvodů vysoké energetické náročnosti a řady provozních problémů většina z nich konkurenceschopná a při uvádění do provozu čelí řadě problémů⁹.

Nové vládě a především nové ministryni, případně novému ministrovi životního prostředí proto navrhuje:

- 1) přinejmenším nepovolovat stavbu žádné další spalovny odpadů (ZEVO) v rámci procesu EIA a uplatnit tím regulaci počtu a kapacity povolených záměrů stavby těchto zařízení v České republice tak, aby oboje bylo v souladu s koncepcí plnění cílů oběhového hospodářství¹⁰;
- 2) uzákonění povinného poplatku za spalování odpadů, včetně jejich energetického využití (což ostatně kromě jiných navrhuje také Evropská komise¹¹ a OECD¹²);
- 3) rozšíření European Union Emissions Trading System o spalovny odpadů (ZEVO) (což navrhuje také další evropské organizace¹³);
- 4) zavedení povinnosti měření chlorovaných i bromovaných dioxinů na výstupech ze zařízení a v emisích do ovzduší, ideálně semikontinuálního¹⁴;

odpadů obsahují stejné množství dioxinů, jaké v emisích do ovzduší vypustí všechny zdroje v naší zemi dohromady. Velká část z nich mizí zcela nekontrolovaně ve stavebních materiálech.

⁷ <https://arnika.org/dioxiny-z-toxickeho-popilku-se-dostavaji-do-naseho-potravnihoretezce>

⁸ Viz graf 3 a tabulka 1 zde: https://zerowasteeurope.eu/wp-content/uploads/2021/10/ZWE_Delft_Oct21_Waste_Incineration_EUETS_Study.pdf

⁹ https://www.no-burn.org/wp-content/uploads/2021/11/CR-Technical-Assessment_June-2020_for-printing-1.pdf

¹⁰ <https://arnika.org/o-nas/tiskove-zpravy/cesko-planuje-zbytecne-spalovny-palivo-ve-forme-odpadu-se-bude-muset-dovazet-ze-zahranici>

¹¹ https://ec.europa.eu/environment/waste/studies/pdf/Screening_report.pdf

¹² <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/9789264310377-cs.pdf?expires=1587566869&id=id&accname=guest&checksum=379E0EC1CE413275002BAD324C0D287E>

¹³ Viz například <https://zerowasteeurope.eu/library/waste-incineration-under-the-eu-ets-an-assessment-of-climate-benefits/>

¹⁴ Měření v intervalu dvou týdnů.

- 5) nastavení limitů pro dioxinové látky (PCDD/Fs a dl-PCBs) a bromované difenylétery v odpadech tak, aby se zabránilo jejich vstupům do recyklátů, a podporu technologií vedoucích k účinnému rozkladu těchto látek v odpadech, v souladu s požadavky Stockholmské úmluvy;
- 6) zavedení veřejně dostupné databáze skladování, ukládání a použití zbytků po spalování odpadů (a to jak zbytků z čištění spalin, tak strusky a popelu po spalování);
- 7) vytvoření legislativního rámce pro regulaci technologií označovaných jako “chemická recyklace” a jejich výstupů (což navrhuje také další evropské organizace, mimo jiné i EEB¹⁵);
- 8) nastavení konkrétních kroků k větší podpoře předcházení vzniku odpadů (v rámci Aktualizace Plánu odpadového hospodářství České republiky) a rozvoje jejich materiálové recyklace namísto podpory jejich spalování, zpracování formou takzvané „chemické recyklace“¹⁶ a skládkování;
- 9) zavedení systému zálohování a zpětného odběru PET lahví¹⁷ a nápojových plechovek, které by zajistilo minimálně 90% vytřídění plastových lahví požadované směrnicí Evropské unie o omezení jednorázových plastů.

¹⁵ https://rethinkplasticalliance.eu/wp-content/uploads/2020/07/rpa_chemical_recycling_statement.pdf

¹⁶ Jako takzvaná “chemická recyklace” se v současnosti většinou označují technologie, jejichž produkty v lepším případě končí jako paliva. Pokud by šlo o skutečnou recyklaci, pak by nebyly z hlediska životního prostředí tak problematické.

¹⁷ Například v rámci Zákona o jednorázových plastech.

Podepsaní (v abecedním pořadí):

- RNDr. Luboš Beran, Ph.D., zastupitel obce Horní Počaply
- BcA. Michal Berg, zastupitel města Vsetín, místopředseda spolku Vsetínského fóru a spolupředseda Strany zelených
- Nikola Carić, předseda spolku Nádech, Ostrava
- Jiří Čečka, člen Spolku Vysoká
- Ing. Jan Freidinger, vedoucí kampaní organizace Greenpeace Česká republika
- Ing. Václav Gavlovský, předseda Spolku FRYGATO - EKO, Karviná
- Mgr. Marek Gonda, Komňa
- Ing. Jiří Horák, starosta obce Vysoká nad Labem
- Mgr. Jan Hruběš, Most
- Ing. Pavel Huspeka, Vsetín
- Ing. Nikola Jelínek, odbornice na toxické látky v životním prostředí programu Toxické látky a odpady spolku Arnika
- Ing. Jan Juráš, předseda ZO ČSOP Strakonice
- Jiří Juška, místostarosta obce Srnojedy
- JUDr. Petr Kowanda, Mělník
- Ing. Ivo Kropáček, expert na odpady spolku Hnutí DUHA
- Ing. Jan Linhart, předseda spolku Zelená pro Pardubicko
- PharmDr. Tereza Machová, předsedkyně spolku Herout a zastupitelka obce Heřmanův Městec
- Bc. Jiří Müller, Domoušice
- Bc. Sarah Ožanová, koordinátorka projektů programu Toxické látky a odpady spolku Arnika
- David Palán, předseda spolku Asociace pro bezpečné potraviny, zastupitel města Chomutov
- RNDr. Jindřich Petrlík, programový vedoucí programu Toxické látky a odpady spolku Arnika
- Ing. Michal Pokorný, předseda Spolku Vysoká
- Ing. Jiří Pykal, místopředseda Spolku Javořice
- Ing. Tomáš Richta, člen spolku Senzorvzduchu a spolupředseda základní organizace Strany zelených v Praze 2
- Ing. Edvard Sequens, předseda spolku Calla - Sdružení pro záchranu prostředí, České Budějovice
- Michael Šatník, Varnsdorf
- Mgr. Miloslava Štěrbová, členka Spolku občanů Permanent, Nymburk
- Michaela Šťastná, Písek
- MUDr. Miroslav Šuta, předseda spolku Centrum pro životní prostředí a zdraví
- Pavel Vodička st., Varnsdorf
- Kateřina Wagnerová, předsedkyně spolku Pelyněk, Prachatice